

LINA VIDAUSKYTĖ

Vilniaus universitetas, Lietuva
Vilnius University, Lithuania

MITAS IR ŠIFRAS. POSTSEKULIARYBĖS IMPLIKACIJOS KARLO JASPERO IR RUDOLFO BULTMANNO MĄSTYME¹

Myth and Cipher. The implications of Post-secularity
in the Thinking of Karl Jaspers and Rudolf Bultmann

SUMMARY

The article is focused on the famous discussion between philosopher K. Jaspers and theologian R. Bultmann on demythologization of Christianity. The main points of the discussion, the arguments put forward by both sides, and the proposed alternative to the program of demythologization offered by Jaspers are outlined. Demythologization of Christianity indicates the religious crisis and an attempt to overcome it. For Bultmann, the development of modern science is incompatible with the mythical picture of the Christian religion. Therefore, he announces the program of demythologization and seeks to introduce an existential analysis of the New Testament. M. Heidegger's philosophy should have been the basis for this existential analysis. The author asks the question of whether it is possible to overcome myths in general. In fact, this is not only a personal view of Jaspers, but a philosophical position shared by philosophers Hans Blumenberg and Odo Marquard.

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojama filosofiniu ir religiniu požiūriu reikšminga filosofo K. Jasperso ir teologo R. Bultmanno diskusija krikščionybės numitinimo klausimu. Išskiriami svarbiausi diskusijos momentai, abiejų dalyvių išsakyti argumentai bei pristatoma Jasperso pasiūlyta alternatyva numitinimo programai. Krikščionybės numitininimas sykiu byloja apie religijos krizę ir bandymą ją įveikti. Bultmanno įsitikinimu, modernaus mokslo raida yra nesuderinama su mitiniu krikščioniškosios religijos pasaulėvaizdžiu. Jis skelbia numitininimo programą ir siekia įtvirtinti egzistencinę Naujojo Testamento interpretaciją. Šios analizės pagrindu turėjo tapti M. Heideggerio filosofija. Straipsnyje keliamas klausimas, ar mitą apskritai yra įmanoma įveikti.

RAKTAŽODŽIAI: postsekuliarybė, mitas, numitininimas, Jaspersas, Bultmannas.

KEY WORDS: post-secularity, myth, demythologization, Jaspers, Bultmann.

POSTSEKULIARYBĖ, RELIGIJOS KRIZĖ IR KRIKŠČIONYBĖS NUMITINIMAS

Palyginti neseniai įsitvirtinusi *postsekuliarybės* sąvoka vis dar vartojama gana laisvai ir nėra visuotinio sutarimo, ką ji tiksliai reiškia. Nors priešdėlį „post-“ galima būtų traktuoti kaip tam tikrą chronologinę nuorodą, tačiau vis dar nėra aišku, kokios galėtų būti postsekuliarybės chronologinės ribos, t. y. kokie „dvasiniai įvykiai“ čia galėtų būti laikomi riboženkliais. Aišku tik tiek, kad postsekuliarybė susijusi su tuo, jog nunyko besąlygiškas pasitikėjimas Apšvietos epochos mąstytojų šlovinta žmogaus proto galia, neva turėjusia galutinai išsklaidyti „religinius prietarus“, sukurti sekuliarią kultūrą ir tuo būdu užtikrinti vien protu grindžiamą žmonijos pažangą. Toks pasitikėjimo protu nuykimas reiškė, kad šiuolaikinis pasaulis išgyvena gilią gyvenimo pagrindo trūkumo krizę.

Tačiau sykiu tapo aišku, kad neįmanoma tiesiog restauruoti presekuliaros būklės, kai religiniai vaizdiniai, religinės doktrinos bei praktikos teikė žmogui besąlygišką pamatą, kad tenka gyventi „sekuliariame mieste“ (Cox 2013) arba „sekuliariame amžiuje“ (Taylor 2007).

Viena pagrindinių krizės apraiškų šiuolaikinėje epochoje yra tradicinių religinių vaizdinių ir modernaus mokslo pateikiamo pasaulėvaizdžio neatitikimas. Siekiant įveikti šį neatitikimą, buvo siūlomi įvairūs sprendimai, vienas kurių buvo krikščionybės „numitinimo“ idėja, pirmiausia siejama su vieno iškiliausių XX a. protestantų teologo Rudolfo Bultmanno vardu.

Bultmannas pasiūlė *egzistencinę* Naujojo Testamento interpretaciją, kurios

pamatą sudarė Martino Heideggerio veikale *Sein und Zeit* (1927) išplėtota egzistencinė filosofija. Joje Bultmannas surado sąvokas, kurios leido adekvačiai kalbėti apie žmogaus egzistenciją, vadinas, apie tikinčio žmogaus egzistenciją. Bultmannas organiškai įkomponavo Heideggerio filosofijos sąvokinį aparatą tiek į savo plėtojama kerigmos teologiją, tiek į numitinimo bei egzistencinės interpretacijos programą.

Bultmannas Biblijos kritiką mūsų amžiuje laiko neišvengiama, o ši kritika susijusi su tuo, kad krikščioniškojo tikėjimo mokymas Biblijoje yra išdėstytas *mitologine* forma. Apskritai visas biblinis pasaulio vaizdas yra mitologinio pobūdžio. Įdomu tai, kad iš tiesų užuot pateikęs formalų mito apibrėžimą, Bultmannas pabandė išryškinti pasenusią mitinės pasaulėvokos sistemą. Šią pasaulėvoką jis apibūdina kaip bandymą antgamtinių jėgų įsikišimu paaiškinti viską, kas yra neįprasta ir kelia nuostabą. Todėl Bultmannas ir kelia sau uždavinį Naujojo Testamento pasaulį numitinti. Jo teigimu, tas pasaulis yra padalintas į tris aukštus: viduryje yra Žemė, virš jos – Dangus, o apačioje – Pragaras. Danguje gyvena Dievas ir dangaus būtybės, angelai, požemių pasaulis – tai pragaras, kančių vieta. Bet ir žemėje veikia antgamtinės jėgos: Dievas, angelai, Šėtonas ir jo demonai, į žemę Viešpats ateis prikelti mirusiųjų etc. (Bultmann 1958a: 14–15). Bultmannas teigia, kad visa tai yra mitinis kalbėjimas. Pavienius Naujojo Testamento momentus galima nesunkiai pritaikyti anuometinei žydų Apoka-

lipsės mitologijai ir gnostiniam išgany-
mo mitui. O kadangi toks kalbėjimas yra
mitologinis, tai šiuolaikiniam žmogui jis
yra svetimas. Ar verta mums stengtis
perimti praeities mitologinį poveikslą?

Pasak Bultmanno, mitas turi būti in-
terpretuojamas antropologiškai, t. y. eg-
zistenciškai. Mite kalbama apie tas jėgas,
kurios pagrindžia žmogaus pasaulį. To-
kiu atveju teologijos uždavinys yra nu-
mitinti krikščionišką tiesos sakymą. Be-
prasmiška šiuolaikinį krikščionį versti
perimti mitologinį Naujojo Testamento
pasaulėvaizdį, nes toje mitologijoje nėra
nieko specifiškai krikščioniško. Pasak
Bultmanno, šiuolaikinis žmogus negali
priimti biblinio pasaulio vaizdo, nes „ne-
įmanoma naudotis elektra ir radiju ar
ligos atveju kreiptis pagalbos į šiuolaiki-
nę mediciną ir sykiu tikėti dvasių pasau-
liu bei Naujojo Testamento stebuklais“
(Bultmann 1958: 10). Todėl Bultmannas
siūlo tokį kelią šiam konfliktui įveikti:
mitologinis apvalkalas neišreiškia krikš-
čioniškojo mokymo esmės – jis visuomet
yra tik ano laikotarpio dvasią atitinkan-

tis tam tikras būdas perteikti Gerąją nau-
jieną. Šiandien mitologinis mąstymas yra
praeities reikalas, nes jis įveiktas moks-
linio mąstymo. Tad krikščionybės esmę,
jos egzistencinį turinį, *kerigmą*, paslėptą
po mitologiniu apvalkalu, būtina išvers-
ti į šiuolaikinę kalbą ir tokiu būdu racio-
naliai interpretuoti, kad ji nebeprista-
rautų mokslinėms žinioms apie pasaulį
ir patį žmogų. Savo užduotį Bultmannas
regi kaip siekį parodyti šiuolaikiniam
žmogui, kas yra krikščionių religija: „Pa-
aiškinti tai, kas yra krikščioniškas tikėji-
mas, man regisi, yra vienintelis, taip pat
lemiamas dalykas, kurį gali padaryti
teologija augančio pavojaus akivaizdoje“
(Jaspers/Bultmann 1954: 61).

Taigi numitinimo programoje reikia
išskirti pozityvų ir negatyvų aspektus:
numitinimą kaip pašalinimą grynai mi-
tologinių vaizdinių, susijusių su archai-
ka, kuri nebeaktuali šiuolaikiniam pa-
sauliui, ir *egzistencinę interpretaciją*, atve-
riančią egzistencinę krikščionių tikėjimo
prasnę, leidžiančią šiuolaikiniam žmo-
gui suprasti save patį.

KARLO JASPERO NUMITINIMO KRITIKA

Filosofas Karlas Jaspersas, panašiai
kaip ir Bultmannas, kvietė modernizuoti
krikščionybę, tačiau į Bultmanno siūlomą
numitinimo programą jis žvelgė nepatik-
liai. Prasidėjusi diskusija, tiesą sakant,
niekuomet netapo tikru dialogu – neįvy-
ko gyvas susitikimas ir diskusija, kada
atidžiai įsiklausoma į argumentus.

Jaspersas išdėstė prieštaravimus prieš
numitinimo programą. Pirmiausia jam
nepriimtinas pats šios idėjos metodolo-
ginis pamatas – Heideggerio egzistenci-

nė filosofija. Jaspersas ją vertina šitaip:
„Ši filosofija man atrodo dviprasmiška.
Jis mąsto egzistencinę filosofiją remda-
masis Kierkegaard’u, Lutheriu, Augus-
tinu, tačiau tuo pat metu moksliskai fe-
nomenologiškai ją objektyvuoja. Tačiau
toks objektyvavimas visumą daro neriš-
lią, fenomenologiškai neutralią, šabloniš-
ką ir nepriimtina žinojimo požiūriu, o
sykiu filosofiškai neteisinga“ (Jaspers/
Bultmann 1964: 12). Bultmannui Jasper-
sas priekaištuoja, kad „mokslinę filoso-

fiją jis supranta XIX amžiaus profesorių filosofijos (*Professorenphilosophie*²) ar Helenizmo epochos doksografijos prasme“ (Jaspers 1953: 1006).

Sykiu Jaspersas nepritaria teiginiui, esą šiuolaikinis mokslas suteikia žmogui *tikrą* žinojimą apie jo kilmę bei vietą pasaulyje ir atsako į kitus egzistencinius klausimus. Jo nuomone, daugelis šiuolaikinių žmonių paprasčiausiai menkai nusimano apie mokslo laimėjimus. Dar daugiau – „tikėjimas absurdiškais dalykais šiandien yra nė kiek ne mažesnis, nei anksčiau“ (Jaspers 1964: 10). Jasperso manymu, pagrindinė Bultmanno klaida yra ta, kad jis nepagrįstai supriešino mitą ir mokslą, laikydamas, jog mokslas įveikė mitologinį mąstymą ir tuo būdu „atkerėjo“ pasaulį. Jaspersas įsitikinęs, kad mitologinio mąstymo įveikti neįmanoma, kad jis būdingas kiekvienai žmonijos epochai, kad mūsų sąsaja su mitu niekuomet nesibaigia, todėl mito negalima ignoruoti. Anot Jasperso, „*numitinimas* yra beveik šventvagiškas žodis. Tai ne Apšvieta, o tuščias švietėjiškumas, tegebantis nuvertinti žodį *mitas*“ (ten pat: 19).

Kyla klausimas, kodėl gi mitas Jaspersui yra toks svarbus. Pirmiausia mitas jį intriguoja tuo, kad mito tiesa nėra pažinimas, mito negalima redukuoti į sąvoką. Pagal jo apibrėžimą „mitas“ kalba išvalgomis, kurios turi *antgamtinę* reikšmę.

Sekant Jasperso argumentus prieš numitinimą, įdomu matyti paraleles su kai kurių vėlesnių autorių pozicijomis, kurios patvirtina Jasperso požiūrį. Pavyzdžiui, vienas svarbiausių šiuolaikinių mito tyrinėtojų Hansas Blumenbergas savo fundamentaliame veikale *Arbeit am Mythos* spėja, kad mitas yra reikalingas

ne vadinamiesiems primityviems žmonėms, bet mums visiems (Blumenberg 1985: 3–4). Mums jo reikia tam, kad užkardytume tai, ką Blumenbergas įvardija kaip „tikrovės absoliutizmą“ – absoliutų tikrovės nedisponuojamumą, keliantį žmogui pirmąją siaubą (ten pat: 7). Mat mūsų žinojimas visuomet yra tik dalinis, o tikrovės absoliutizmas yra totalus. Mokslinio pobūdžio žinių neužtenka, ir mums reikia šio to daugiau nei žinių, kad galėtume susidoroti su tikrovės absoliutizmu. Blumenbergas nepritaria Wilhelmo Nestle įtvirtintai formulei *vom Mythos zum Logos*, žyminčiai tariamą žmogiškojo pažinimo pažangą. Sykiu jis nepritaria ir įsitikinimui, kad mokslinis racionalumas yra baigtinė būseną (ten pat: 49). Racionalumas ir mitas yra vienas nuo kito neatskiriami nuo pat istorijos pradžios iki dabar. Sykiu ironiška, kad mitizacija įvyksta tada, kai darome skirtumą tarp mito ir racionalumo. Panašiai mano ir filosofas Odo Marquardas. Jis teigia, kad pats numitinimo procesas yra mitas (Marquard 1989: 89). Pats faktas, kad „mitas mirė“ tampa mitu, ir tai rodo savotišką mito nemirtingumą. Marquardui mitas yra tai, be ko tiesiog negalėtume būti – mes jo negalime nusimesti tarsi kokio rūbo (ten pat: 91). „Mitinis nuogumas“ (čia Marquardas daro aliuziją į Hanso Blumenbergo „nuogotos tiesos“ metaforos tyrimą) tiesiog neegzistuoja (plg. Blumenberg 2010: 40–51). Marquardas yra labai skeptiškas numitinimo ir „mitinio striptizo“ atžvilgiu: kuo daugiau mito pašaliname, tuo, rodos, labiau jis priešinasi ir išlieka. Todėl mitinis nudizmas paprasčiausiai neįmanomas.

Bultmannas oponavo Jaspersui, prikišdamas, kad šis naiviai supranta opoziciją tarp archainės sąmonės žmogaus ir žmogus, kuris reprezentuoja Apšvietos įtvirtintą mokslinę pasaulėžiūrą. Viena me savo esė teologas skundžiasi, kad jo kritikai jo nesupranta: „Vis girdžiu priekaištą, esą numitinimas krikščionišką tikėjimą pavers filosofija. Šis priekaištas kyla iš to, kad numitinimą aš vadinu interpretacija, egzistencine interpretacija, ir iš to, kad aš vartoju sąvokas, išplėtotas Martino Heideggerio egzistencinėje filosofijoje“ (Bultmann 1958a: 45).

Atsakydamas Jaspersui, Bultmannas rašo: „kuo labiau gilinausi į jo samprotavimus, tuo sunkiau man darėsi jam atsakyti. Taip yra dėl to, kad vis aiškiau jaučiau, jog tie samprotavimai menkai išsitenka tikros komunikacijos, sokratiškai platoniško *dialegesthai* stiliaus ribose, jog tai greičiau yra žodžiai, ištarti *ex cathedra*“ (Bultmann 1954: 415).

Iš tiesų, skaitant Jasperso tekstus, kuriuose jis kritikuoja Bultmanno numitinimo koncepciją, tarpais trikdė pernelyg kategoriškas šios kritikos tonas. Vis dėlto tenka pripažinti, kad diskutuodamas su Bultmannu, Jaspersas užčiuopė turbūt silpniausią numitinimo koncepcijos vie-

lą – tai, jog Bultmanno numitinimo programos išeities taškas yra požiūris, kad krikščioniškas apreiškimas iš esmės skiriasi nuo mito. Jaspersas yra priešingos nuomonės: „Jeigu mitui priešinamas apreiškimas, tai toje priešpriešoje aš matau tik paties mitologiškumo viduje glūdinčią priešpriešą“ (Jaspers/Bultmann 1954: 89). Todėl, anot Jasperso, numitinimo šalininkai, reikalaujami interpretuoti biblinius mitus, pašalinant mitinę kalbą, suduoda stiprų smūgį krikščioniškajam mokymui. Juk pats apreiškimas – tai ne kas kita kaip mitas, ir „griaunantis numitinimo principas, vieną kartą pradėtas, galiausiai sunaikins ir patį tikėjimą apreiškimu“ (Jaspers 1964: 4). Jaspersas remiasi prielaidomis, kad mitas visada sudarė ir sudaro religinių vaizdinių esmę ir kad mito sugriovimas reikštų ir religijos sunaikinimą. Bultmanno siūlomas numitinimo metodas įsisąmoninti tikrą tikėjimą, Jasperso manymu, ne tik filosofiškai nepajėgus, bet ir praktiškai bevaisis, nes „Biblinė tiesa įgyjama ne tyrinėjant, bet tik per tikėjimo praktiką“ (Jaspers/Bultmann 1954: 34). Čia Jaspersas išvelgia analogiją tarp gydytojo ir dvasininko: abiem atvejais praktika turi pirmenybę prieš žinojimą, kuris atlieka tik pagalbinį vaidmenį.

JASPERO ŠIFRŲ TEORIJA KAIP NUMITINIMO ALTERNATYVA

Transcendencijos „šifrais“ Jaspersas vadina savitas, neobjektines transcendencijos „apraiškas“, per kurias žmogus gali patirti transcendenciją, tačiau patirti tik tada, kai jis išgyvena ypatingą egzistencinį sukrėtimą. Trečiame savo veikalų *Philosophie* tome, skirtame metafizikai, Jaspersas pabrėžia, kad transcenden-

cija mums duota ne tiesiogiai, o tik per *šifrus*. Metafizika čia pasirodo kaip tų šifrų analizė. Jaspersas ieško filosofinių, teologinių ir egzistencinių prieigų prie transcendencijos, kelia klausimą – kas gali būti būties šifru ir koks turėtų būti to šifro perskaitymas. Radikalus transcendencijos šifras yra išnykimas, istori-

nės egzistencijos žlugimas, kuris savaip atveria žmogui transcendentinę tikrovę. Anot Jasperso, Jėzaus kaip transcendencijos šifro prasmė yra tokia: amžinąjį išganymą žmogus pasiekia dėl to, kad aukojasi (arba pasiaukos ateityje), kaip taip padarė Jėzus. Tikras biblinis tikėjimas gali būti paremtas tik žmogumi Jėzumi, suprantamu kaip žmogaus žlugimo šifras. Ši egzistencinio žlugimo tema į Jasperso filosofinę teologiją įveda eschatologinę problematiką.

Kalbant apie Jasperso „šifro“ sampratą reikia atsižvelgti į jo suformuotą *filosofinio tikėjimo* sąvoką, kurios branduolys ir yra daugiareikšmė transcendencijos sąvoka. Jaspersas skiria *transcendenciją tikrąją šio žodžio prasme* ir netikrą, *universalią transcendenciją*. Transcendenciją Jaspersas nusako kaip tai, kas pranoksta visus pasaulio objektus, kuriuos galima suvokti kaip objektišką tikrovę. Kadangi bet koks pažinimas, anot Jasperso, yra objektiškas, tai transcendencijos pažinti neįmanoma (Jaspers 1958a: 37).

Jaspersas teigia, kad transcendencija daugiau nebėra tai, kas yra „viršuje“, ji yra tai, „kas aplinkui mus“, todėl jai žymėti jis siūlo „aprėpties“ sąvoką (Jaspers 1932: 640).

Aprėptis yra universali transcendencija. Jei transcendavimu laikysime bet kokio daiktiškumo peržengimą, tai transcendencija galėsime pavadinti „bet kokį aprėpties egzistavimo būdą“ (Jaspers 1958b: 109). Visos aprėpties rūšys – esamybė, sąmonė apskritai, dvasia, egzistencija, pasaulis ir transcendencija – priklauso transcendencijos sferai. Visi būties pasaulyje būdai – transcendencijos kalbos medžiaga. Tačiau „tikrąja transcendencija“ Jaspersas vadina tik

absoliučią aprėptį, „visos aprėpties aprėptį“. Tai visų „transcendencijų transcendencija“, ją taip pat galima pavadinti „būtimi, autentiška tikrove, dievybe, Dievu“ (ten pat: 109, 111).

Jaspersas pabrėžia, jog tarp transcendencijos ir egzistencijos esama esminio ryšio. Pasaulis tampa suprantamas žmogui tik per jo asmeninį buvimą, egzistenciją. Transcendencija yra ne kas kita, kaip tai, kas suteikia egzistencijai galutinį pamatą: „Aš esu egzistencija tik vienovėje su žinojimu transcendencijos kaip jėgos, dėl kurios esu savimi“ (ten pat: 110).

Nesunku pastebėti, kad trys pagrindiniai „aprėpties“ būdai – pasaulis, egzistencija ir transcendencija – atitinka teistinės tradicijos palaikomą trichotominę tikrovės struktūrą: daiktų pasaulis, organinis / nedaiktiškas pasaulis ir absoliutas / nedaiktiškas dievas. Tačiau Jasperso transcendencija – tai *deus absconditus*: ji negali būti pažinta ir išsakyta. Čia Jaspersas pats susiduria su religijos kalbos problema, bandymu išspręsti kurią galima laikyti ir Bultmanno numitinimo projektą. Kritikuodamas Bultmanną, Jaspersas laikosi požiūrio, kad religijos kalbos problemą galima išspręsti ne pašalinant iš kalbos mito elementus, o pasitelkiant transcendencijos šifrus. Jo išėities taškas yra teiginys, kad transcendencija neaptinkama jokiuose reiškiniuose. Ji yra aprėptis, kuri, kitaip nei žmogus ir būtis pasaulyje, neturi jokio „daiktiško“ pavidalo (ten pat: 639). Vadinasi, transcendenciją galima mąstyti tik netiesiogiai – atpažįstant ją „daiktiškuose“ pavidaluose. Daiktai pasaulyje tampa transcendencijos „šifrų“ kalba.

Jaspersas skiria tikrovės reiškinius, egzistencijos ženklus ir transcendencijos

šifrus. „Būtis pasaulyje“ su mumis kalba per „daiktiskus“ tikrovės pavidalus ir šitai sąlygoja mūsų mąstymą bei aprėžia kalbos galimybes bandant nusakyti egzistenciją ir transcendenciją. Jaspersas pabrėžia, kad „šifrai niekuomet nėra pačios transcendencijos tikrovė, o tik jos galima kalba“ (Jaspers 1962: 155).

Šifrus Jaspersas nusako kaip „reikšmes, kurių neįmanoma atskleisti nurodant tai, ką jos reiškia. Jos šį tą reiškia, tačiau tai, ką jos reiškia, nėra Kas nors. Tai, ką jos reiškia, yra tik šifruose“ (Jaspers 1970: 132). Tuo šifrai skiriasi nuo ženklų. Kita vertus, jie skiriasi ir nuo simbolių: „Simbolis reiškia buvimą kažko „regimo“, kame nepertraukiamai susiję reikšmė ir tai, kas žymima. Tai, kas simbolizuojama, yra tik pačiame simbolyje. Simbolis – tai ko nors kito reprezentantas. Šifras, kitaip nei simbolis, yra transcendencijos „kalba“ (Jaspers 1962: 157).

Jaspersas išskiria tris šifro kalbas: pirmą pradžią patirtį, mitą ir apreiškimą bei filosofinę spekuliaciją. „Pirmą pradžią patirtis“, „netiesioginė transcendencijos kalba“ – tai Jaspersas vadina „pirmąja kalba“. Joje nieko negalima žinoti apie

Dievą bendrąja forma. „Pirmą pradžią patirtis“ perdavimą regimomis formomis Jaspersas vadina „antrąja kalba“: joje pirminė kalba objektyvuojama mituose ir apreiškime. Ir galiausiai filosofinės spekuliacijos – tai „trečioji kalba“. Spekuliatyvios kalbos pavyzdys yra metafizinės sistemos, o pirmiausia – jose aptinkami Dievo būties įrodymai, svarstymai apie kuriuos (jeigu tie svarstymai yra persmelkti vidinių išgyvenimų) gali tapti keliu į transcendenciją. Visos trys kalbos – transcendencijos šifrai, kur antra ir trečia kalba nušviečia pirmosios turinį ir daro įmanomą jos perdavimą kitiems (ten pat: 129–133). Anot Jasperso, norint išsaugoti religijos turinį, svarbu suprasti apreiškimą ne kaip realų įvykį, kurį galima būtų empiriškai patikrinti, bet būtent kaip *šifrą*.

Jaspersas, atverdama šifrų esmę ir jų reikšmę siekiant transcendencijos, vėl nurodo „filosofinio tikėjimo“ ir tikėjimo, besiremiančio apreiškimu, skirtumus: „Filosofiniam tikėjimui visi aprėpties būdai, o ypač egzistencijos santykis su transcendencija, yra įmanomi be apreiškimo“ (Jaspers 1962: 166).

IŠVADOS

Gali atrodyti, kad Jaspersas savo teiginiais prieštarauja pats sau. Tačiau kaip tik šis prieštaravimas sau pačiam yra savotiškas „šifras“, rodantis, kad turime reikalą su postsekuliariu mąstymu, suvokiančiu, kad tik šitai ir įmanoma kalbėti apie transcendenciją.

Šiuo požiūriu galima įžvelgti postsekuliaraus mąstymo panašumą į apofatinės teologijos tradiciją, kurios kontekste išsitenka ir Bultmanno numitinimo pro-

grama. Iš tiesų juk pagrindinis Bultmanno tikslas yra interpretuoti Naujojo Testamento tekstą ne kaip istorinį pasakojimą, kurį šiuolaikinis žmogus gali suvokti tik kaip informaciją apie prieš du tūkstančius metų vykusius įvykius, o kaip egzistenciškai išgyvenamą sąsają su transcendencija. Mitai postsekuliarybės sąlygomis nepraranda savo aktualumo, o veikia priešingai – jie tampa dar svarbesni nei anksčiau.

Literatūra

- Cox Harvey. 2013. *The Secular City. Secularization and Urbanization in Theological Perspective*. Princeton an Oxford: Princeton University Press.
- Blumenberg Hans. 2010. *Paradigms for a Metaphorology*. New York: Cornell University Press.
- Blumenberg Hans. 1985. *Work on Myth*. Massachusetts: The MIT Press.
- Bultmann Rudolf. 1958a. *Jesus Christ and Mythology*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Bultmann Rudolf. 1954. Zur Frage der Entmythologisierung. Antwort an Karl Jaspers. *Merkur*, Mai, 8. Jahrgang, Heft 75.
- Bultmann Rudolf. 1958. *Glauben und Verstehen*. Bd.2, Tübingen: J.C.B. Mohr.
- Jaspers Karl, Bultmann Rudolf. 1954. *Die Frage der Entmythologisierung*. München: Piper.
- Jaspers Karl. 1932. *Philosophie*. 3 Bände (I. *Philosophische Weltorientierung*; II. *Existenzerhellung*; III. *Metaphysik*). Berlin: Springer. Bd.3.
- Jaspers Karl. Wahrheit und Unheil der Bultmannschen Entmythologiesierung, *Merkur*, November 1953, 7. Jahrgang, Heft 69:1001–1022.
- Jaspers Karl. 1958a. *Philosophie und die Welt. Reden und Aufsätze*. München: Piper.
- Jaspers Karl. 1962. *Der philosophische Glaube angesichts der Offenbarung*. München: Piper.
- Jaspers Karl. 1958b. *Von der Wahrheit*. München: Piper.
- Jaspers Karl. 1964. Umgang mit dem Mythos. *Merkur*, Januar 1964, 18. Jahrgang, Heft 191: 1–13.
- Jaspers Karl. 1970. *Chiffren der Transzendenz. Eine Vorlesung aus dem Jahr 1961*. München: Piper.
- Marquard Odo. 1989. *Farewell to Matters of Principle. Philosophical Studies*. Oxford: Oxford University Press.
- Taylor Charles. 2007. *A Secular Age*. Cambridge, Massachusetts, and London: Harvard University Press.
- The Heidegger – Jaspers Correspondence (1920–1963)*. 2003. New York: Humanity Books.

Nuorodos

¹ Mokslinis tyrimas finansuotas Europos socialinio fondo lėšomis pagal priemonės Nr. 09.3.3-LMT-K-712 veiklą „Mokslininkų kvalifikacijos tobulinimas vykdant aukšto lygio MTEP projektus“.

² Prieš tokią filosofijos sampratą Jaspersas nepaliaujamai kovojo. Plg.: Jasperso ir Heideggerio korespondenciją (*The Heidegger – Jaspers Correspondence (1920–1963)*). 2003. New York: Humanity Books).